

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
ТА КРИМІНАЛІСТИКА**

УДК 342.951+343.352
DOI: 10.33663/1563-3349-2026-100-321
ISSN 1563-3349

З. А. ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО

**МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО
ТА АКТУАЛЬНА СУДОВА ПРАКТИКА
У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ
ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ В НАЦІОНАЛЬНИХ СУДАХ**

Проаналізовано судові вироки, ухвалені за ст. 438 КК України, в аспекті посилання на джерела міжнародного гуманітарного права як на додаткову підставу кваліфікації воєнних злочинів. Виявлено позитивну тенденцію, коли суди активно посилаються на Женевські конвенції та інші міжнародні договори для обґрунтування кваліфікації воєнних злочинів, що дозволяє визначити конкретні порушення законів та звичаїв війни. Водночас посилання на Римський статут, «Елементи злочинів», звичай міжнародного гуманітарного права, прецедентну практику міжнародних судів є обмеженими, що потребує подальшого удосконалення судової практики в цій частині. Виявлено негативну тенденцію судової практики у вигляді відсутності посилань на джерела міжнародного гуманітарного права в окремих вироках, що потребує уваги під час навчання суддів. Звернуто увагу на важливість структурування у вироках посилань на джерела міжнародного гуманітарного права, що забезпечує чітке розу-

міння вчинених воєнних злочинів засудженими і сприяє більш чіткому і передбачуваному правосуддю.

Ключові слова: воєнні злочини, міжнародне гуманітарне право, судова практика, кримінальне провадження, бланкетна диспозиція, Римський статут Міжнародного кримінального суду, Женевські конвенції.

Zahynei-Zabolotenko Zoya. International humanitarian law and current case law in criminal proceedings concerning war crimes in national courts

This study analyses court judgments handed down under Article 438 of the Criminal Code of Ukraine, focusing on the reference to sources of international humanitarian law as an additional basis for the classification of war crimes. A positive trend has been identified, whereby courts actively refer to the Geneva Conventions and other international treaties to substantiate the classification of war crimes, which allows for the identification of specific violations of the laws and customs of war. At the same time, references to the Rome Statute, the 'Elements of Crimes', the customs of international humanitarian law, and the case law of international courts are limited, which requires further improvement of judicial practice in this regard. A negative trend in judicial practice has been identified in the form of a lack of references to sources of international humanitarian law in certain judgments, which requires attention during the training of judges. Attention has been drawn to the importance of structuring references to sources of international humanitarian law in judgments, which ensures a clear understanding of the war crimes committed by the convicted persons and contributes to clearer and more predictable justice.

Key words: war crimes, international humanitarian law, case law, criminal proceedings, blanket provision, the Rome Statute of the International Criminal Court, the Geneva Conventions.

Вступ. Кримінальна відповідальність за воєнні злочини передбачена у ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК), відповідно до якої караним визнається жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, незаконне переміщення або депортація дитини, невинуватна затримка репатріації дитини, вербування або використання дитини для участі у збройному конфлікті, воєнних (бойових) діях, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій. Сама по собі норма – бланкетна, оскільки незалежно від форми вчиненого воєнного

злочину потрібно під час кваліфікації використовувати норми міжнародного гуманітарного права, які порушені обвинуваченим та які передбачають об'єктивну сторону вчиненого воєнного злочину. Окрім того, воєнні злочини вчиняються завжди за наявності контекстуальних обставин, а саме - в умовах міжнародного збройного конфлікту, що також вимагає встановлення на підставі норм міжнародного гуманітарного права. На момент підготовки статті до друку в Єдиному державному реєстрі судових рішень було внесено інформацію про 196 ухвалених вироків, окремі з яких ще не набрали законної сили. З огляду на бланкетний характер диспозиції ч. 1 ст. 438 КК суди повинні були б аналізувати велику кількість актів міжнародного гуманітарного права, а також інших міжнародних документів. Водночас чи завжди такий аналіз відбувається? Чи посилаються на такі акти суди у вироків? Чи повним є відповідний аналіз? Відповіді на поставлені запитання спробуємо надати в цій публікації.

Огляд джерел. У науковій літературі проблема кримінальної відповідальності за воєнні злочини була предметом дослідження багатьох науковців. Наукові дослідження цієї теми особливо активізувалися після початку російсько-української війни у 2014 році та були предметом дослідження таких учених-криміналістів, як В. П. Базов, І. В. Гловюк, О. О. Дудоров, М. К. Зубанський, В. О. Миронова, С. М. Мохончук, В. О. Навроцький, М. І. Пашковський, В. П. Пилипенко, М. В. Піддубна, Т. С. Садова, М. І. Хавронюк та інших. З огляду на збільшення кількості ухвалених вироків за ст. 438 КК важливим є аналіз того, які норми МГП використовуються судам під час кваліфікації за ст. 438 КК.

Виклад основного матеріалу. МГП – це «сукупність норм, які з гуманітарних причин спрямовані на обмеження наслідків збройних конфліктів» [1]. «Головними джерелами МГП, як і міжнародного права загалом, є міжнародні договори та міжнародні звичаї» [2, с. 29]. Не перераховуючи всі джерела МГП, відзначимо, що до міжнародних договорів дослідники відносять договори у сфері захисту жертв збройних конфліктів, у сфері захисту культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, у сфері захисту навколишнього середовища у випадку збройного конфлікту, у сфері обмеження або заборони використання окремих засобів ведення війни (зброї), у сфері індивідуальної кримінальної відповідально-

сті за порушення МГП [2, с. 29–30]. Окрім договорів, МГП представлене у формі міжнародних звичаїв, які мають авторитетну доктринальну кодифікацію – «Дослідження звичаєвого міжнародного гуманітарного права», підготовлене у 1995–2005 рр. науковцями під егідою МКЧХ [3]. Відповідно під час кримінально-правової кваліфікації можна і потрібно посилатися на будь-який міжнародний договір чи міжнародний звичай МГП, в якому описані ознаки об'єктивної сторони складу воєнного злочину відповідно до фактичних обставин кримінального провадження.

Передусім під час кваліфікації за ст. 438 КК суди посилаються на Женевські конвенції, які мають універсальний характер та стосуються жертв збройних конфліктів. Так, на Женевську конвенцію I міститься посилання у двох вироків Тростянецького районного суду Сумської області (справи № 588/1363/23, № 588/1072/22), якими засуджено військовослужбовців зс рф, що обвинувачуються у вчиненні здійснення нападу на цивільний об'єкт, який не є військовою ціллю, а саме на лікарню, шляхом обстрілу. В цих вироків посилання на Женевську конвенцію I здійснюється в контексті встановлення того, що засуджені усвідомлювали приналежність лікарні до невійськових цілей, яка відповідно до положень Женевської конвенції I повинна позначатися спеціальною емблемою [4]. Женевська конвенція III використовувалася як додаткова нормативна підстава кваліфікації у 14 ухвалених вироків за ст. 438 КК. Відповідно до фактичних обставин справи в кожному з цих судових рішень констатовано вчинення воєнного злочину у формі жорстокого поводження з військовополоненими [5]. Топ-договір, який використовується практично в кожному з ухвалених вироків, – Женевська конвенція IV, яка стосується захисту цивільного населення в умовах збройних конфліктів. Суди не лише наводять назву цього договору, а й зазначають конкретні його статті, які передбачають конкретне порушення засудженим законом війни. Так само практично в кожному з ухвалених вироків суди посилаються на положення Додаткового протоколу I.

Значно менша кількість вироків містить посилання на Римський статут Міжнародного кримінального суду (далі – Римський статут). За пошуком у Реєстрі суди використали його положення при ухваленні 25 вироків (13% від загальної кількості вироків). При цьому суди використовували Римський статут як додаткову

нормативну підставу кваліфікації як до, так і після його ратифікації (24.10.2024) [6]. Вочевидь, лише після ратифікації цього міжнародного договору посилання на його положення у вироках є цілком обґрунтованим. До цього моменту, на нашу думку, використання Римського статуту як додаткової нормативної підстави кваліфікації було сумнівним [7]. Дедалі більше суддів не обмежуються посиланням на положення Римський статут, а використовують під час кваліфікації «Елементи злочинів», яку використовує МКС, схвалену Асамблеєю держав Учасниць Римського статуту, що охоплюють матеріальну, ментальну та контекстуальну складові та допомагають МКС у тлумаченні, зокрема, ст. 8 Римського статуту, в якій передбачається перелік воєнних злочинів [8].

На нашу думку, посилання на «Елементи злочинів» є вкрай важливим у вироках за ст. 438 КК. По-перше, цей міжнародний документ забезпечує єдину та стандартизовану практику кваліфікації воєнних злочинів, що дозволяє національним судам точно відтворювати положення МГП. По-друге, «Елементи злочинів» містять необхідні складові для повного тлумачення конкретних проявів воєнних злочинів, що дає відповідні орієнтири для суду. По-третє, використання «Елементів злочинів» допомагає уникати суперечностей в інтерпретації положень Римського статуту, що зменшує правову невизначеність і сприяє більш чітким і передбачуваним рішенням судів у кримінальних провадженнях про воєнні злочини, що має значення для напрацювання правових стандартів кваліфікації воєнних злочинів у національних судах.

Суди у вироках, ухвалених за ст. 438 КК України, також посилаються на «право Гааги» [2]. Передусім йдеться про Положення про закони та звичаї війни на суходолі, яке є додатком до IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року. Переважно цей міжнародний договір використовувався судами для встановлення того, з якого моменту територія, на якій було вчинено воєнний злочин, вважається окупованою [9]. Окрім того, цей договір використовувався судами для обґрунтування окремих форм вчинених воєнних злочинів, як-от невибіркові напади на цивільне населення [10], пограбування майна [11].

Як зазначалося вище, одним із головних джерел МГП є міжнародні звичаї, які мають об'єктивовану форму – видання «Звичасе міжнародне гуманітарне право». Як вбачається з аналізу виро-

ків за ст. 438 КК, суди на конкретні звичаї МГП не посилаються, однак у вироках наводять загальні посилання на те, що такі звичаї існують і що в огляду на бланкетність цієї статті посилання на серйозні порушення заборон містяться як у договірному, так і у звичаєвому МГП [12]. Тобто розвиток суддівської майстерності в аспекті використання під час кваліфікації за ст. 438 КК звичаїв МГП – ще попереду. Однак посилання на них важливе. Адже на необхідність використання звичаїв МГП орієнтує й сам законодавець, який передбачив у ст. 438 КК кримінальну відповідальність за порушення законів та звичаїв війни. Більше того, «звичаї МГП мають вирішальне значення в сучасних збройних конфліктах тому, що вони заповнюють прогалини, залишені договірним правом і, таким чином, зміцнюють захист, який забезпечується жертвам», а також мають універсальний характер відносно всіх держав [13, с. 4].

У вироках знаходимо й посилання на прецедентну практику МКС та міжнародних трибуналів. Передусім така прецедентна практика використовується судами для обґрунтування контекстуального елемента воєнних злочинів. Так, у вироках судів помічено посилання на рішення Апеляційної палати Міжнародного трибуналу для колишньої Югославії (далі – МТКЮ) у справі «The Prosecutor v. Dusko Tadic» (1995), рішення МТКЮ «The Prosecutor v. Kunarac, Kovac and Vukovic» (2002), рішення Міжнародного трибуналу для колишньої Руанди, а саме у справі «The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu» (1998), рішення МКС у справах «The Prosecutor v. Mahmoud Mustafa Busayf Al-Werfalli» (2018), The Prosecutor v. Bosco Ntaganda (2019). Посилання на відповідні рішення міжнародних судових органів переважно стосуються встановлення контекстуального елемента воєнних злочинів. При цьому в більшості суди у вироках посилаються на єдине рішення – рішення Апеляційної палати МТКЮ у справі «The Prosecutor v. Dusko Tadic» (1995). У більшості посилання на прецедентну практику таких судових органів є номінальним. Як на позитивну практику використання у вироках рішень МКС та міжнародних трибуналів наголосимо на вироку Центрального районного суду м. Миколаєва від 26.01.2025, справа № 490/2519/24, в якому рішення МТКЮ у справі «The Prosecutor v. Kunarac, Kovac and Vukovic» використовується для обґрунтування того, що під час кваліфікації за ст. 438 КК відсутня

необхідність встановлювати прямий причинний зв'язок між збройним конфліктом і кожним воєнним злочином: достатньо, щоб конфлікт відігравав істотну роль у здатності особи вчинити злочин, її рішення, способі або меті його вчинення, а рішення МТКР у справі «The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu» (1998), рішення МКС у справах «The Prosecutor v. Mahmoud Mustafa Busayf Al-Werfalli» (2018), The Prosecutor v Bosco Ntaganda (2019) – для обґрунтування кримінальної відповідальності за віддання наказів на вчинення воєнних злочинів (обвинувачений несе відповідальність, якщо він, маючи владні повноваження, віддав наказ підлеглому вчинити злочин, і підлеглий цей злочин вчинив) [12].

На нашу думку, використання прецедентної практики міжнародних судів під час кваліфікації за ст. 438 КК має потенціал для подальшого розвитку та потребує вдосконалення. Вважаємо, що застосування цієї прецедентної практики є важливим аспектом задля підтримки єдності правозастосування, посилення правової визначеності та забезпечення відповідності національних рішень міжнародним стандартам. Використання прецедентної практики міжнародних судів дозволяє національним судам спиратися на усталені правові позиції міжнародного правосуддя, підвищує якість мотивування і сприяє формуванню стабільної судової практики у справах про воєнні злочини.

Аналіз вироків, ухвалених за ст. 438 КК, дозволив виявити і негативну тенденцію – відсутність в окремих вироків посилання на джерела МГП [14]. Вважаємо такі випадки неприпустимими. Адже це передусім суперечить зобов'язанням України як учасниці Римського статуту дотримуватися міжнародних норм та принципів під час притягнення до кримінальної відповідальності воєнних злочинців, положенням ст. 438 КК, диспозиція якої є бланкетною та відсилає до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Окрім того, МГП спрямоване на захист прав людини в умовах збройних конфліктів, а тому відсутність посилань на норми МГП може призвести до порушення прав потерпілих від воєнних злочинів, оскільки суди не використовують всі необхідні правові інструменти для належної інтерпретації фактів і кваліфікації воєнних злочинів. Більше того, врахування джерел МГП підвищує довіру до судової системи України на міжнародному рівні. Відсутність таких посилань може поставити

під сумнів відповідність національного судочинства міжнародним вимогам і стандартам правосуддя, що може вплинути на імідж країни на міжнародній арені.

Насамкінець, зробимо акцент на структурованості посилань у вироків за ст. 438 КК на джерела МГП. У більшості вироків така структурованість відсутня. Відповідно, читаючи тексти таких вироків, незрозуміло, якими саме протиправними діями обвинувачених були порушені конкретні закони та звичаї війни, а відповідні джерела МГП перераховуються суцільним текстом. Позитивним в аспекті структурованості посилання на джерела МГП є вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 18.11.2025, справа № 333/7817/23, в якому не лише перераховуються суцільним текстом номери статей конвенцій МГП, а й розкривається їх зміст та вказується, який конкретно закон та звичай війни був порушений засудженим. Так, у вирокі зазначено, що діями військовослужбовця збройних сил рф порушено вимоги: ст. 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини – право мирно володіти своїм майном; ч. 2 ст. 33 Женевської конвенції IV – заборона пограбування; ст. 147 Женевської конвенції IV – заборона широкомасштабного руйнування і привласнення власності, не виправданого воєнною необхідністю; ст. 52 Додаткового протоколу I – заборона нападу або репресалій щодо цивільних об'єктів; ст. 54 Додаткового протоколу I – заборона знищення або виведення з ладу об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення; пп. «g» ст. 23, ст. 46 та ст. 53 Положення про закони і звичаї війни на суходолі (додаток до IV Гаазької конвенції) – заборона знищення або захоплення власності ворога поза межами військової необхідності, обов'язок поважати приватну власність [15].

Звісно, в цьому вирокі відсутнє посилання на Римський статут, «Елементи злочинів», що є важливим в аспекті кваліфікації вчиненого за ст. 438 КК. Однак перевага саме такого підходу структурування посилання у вирокі на джерела МГП має очевидні переваги перед вирокіми, в яких таке структурування відсутнє. Адже в такому разі відбувається конкретизація посилання на закони та звичаї війни: посилання на зміст норм, а не лише на їх номери дає чітке розуміння того, які саме дії засудженого і яким чином порушують норми МГП. По-друге, такий підхід забезпечує зрозумілість для учасників кримінального провадження рішення суду: опис кон-

кретних фактів і порушень полегшує оцінку обвинувачення та унеможливує його абстрактне сприйняття.

Висновки. Таким чином, аналіз ухвалених вироків у кримінальних провадженнях за ст. 438 КК в аспекті використання судами джерел МГП як додаткової нормативної підстави кваліфікації дає підстави зробити низку висновків:

1) аналіз вироків за ст. 438 КК показав важливість посилання судами на джерела МГП. Суди активно посилаються на Женевські конвенції та інші міжнародні договори для обґрунтування кваліфікації воєнних злочинів, що дозволяє визначити конкретні порушення законів та звичаїв війни. Водночас посилання на Римський статут, «Елементи злочинів», звичаї МГП є обмеженими, що потребує подальшого удосконалення судової практики в цій частині;

2) виявлено негативну тенденцію судової практики у вигляді відсутності посилань на джерела МГП в окремих výroках. Це суперечить зобов'язанням України як учасниці Римського статуту та може призвести до порушення прав потерпілих від воєнних злочинів. Необхідно уникати таких випадків, оскільки це порушує міжнародні зобов'язання та стандартні практики кваліфікації воєнних злочинів;

3) важливим аспектом є правильне структурування посилань на джерела МГП у výroках. Позитивним прикладом є вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя, де не лише перераховуються статті конвенцій, а й дається їх зміст і зазначається, які саме закони та звичаї війни були порушені. Такий підхід забезпечує чітке розуміння вчинених воєнних злочинів засудженим і сприяє більш чіткому і передбачуваному правосуддю;

4) використання прецедентної практики міжнародних судів та підходів МКС у výroках є важливим для забезпечення єдності та стандартизації практики кваліфікації воєнних злочинів. Це дозволяє національним судам точно інтерпретувати міжнародне гуманітарне право, сприяє уникненню правової невизначеності та підтримує стабільність національної судової практики;

5) суди повинні продовжувати вдосконалювати майстерність та розвивати свої навички у застосуванні МГП та посиланні на джерела МГП у výroках під час кваліфікації за ст. 438 КК.

1. What is International Humanitarian Law? International Committee of the Red Cross. URL: https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/what_is_ihl.pdf 2. Міжнародне гуманітарне право: посібник для юриста / М. М. Гнатовський, Т. Р. Короткий, А. О. Кориневич, В. М. Лисик, О. Р. Поєдинок, Н. В. Хендель]; за ред. Т. Р. Короткого. Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини; Фенікс, 2016. 2017. 145 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/МНП-final.pdf> 3. Customary International Humanitarian Law // International Committee of the Red Cross; ed. by Jean-Marie Henckaerts and Louise Doswald-Beck. Cambridge University Press, 2005. Vol. 1: Rules. LIX+628 p.; Vol. 2: Practice. XXIV+4411 p. URL: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf> 4. Вирок Тростянецького районного суду Сумської області від 14.02.2024 у справі № 588/1363/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116968500> 5. Вирок Холодногірського районного суду м. Харкова від 13.01.2026 у справі № 636/6739/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133241932> 6. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> 7. Звіт за результатами впровадження 2 фази проєкту «Моніторинг судових проваджень у справах про воєнні злочини / Асоціація правників України; червень 2024 року. URL: <https://surli.cc/uactyk> 8. Вирок Тростянецького районного суду Сумської області від 05.03.2026 у справі № 588/1239/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134604985> 9. Вирок Бородянського районного суду від 30.10.2025 у справі № 369/6338/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131386350> 10. Вирок Бородянського районного суду від 09.04.2024 у справі № 939/2083/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118220618> 11. Вирок Зарічного районного суду м. Суми від 17.09.2025 у справі № 578/264/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130295048> 12. Вирок Центрального районного суду м. Николаєва від 26.01.2026 у справі № 490/2519/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133685112> 13. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т. Р. Короткий, Є. В. Лук'янченко; вступ. стаття М. М. Гнатовський. Одеса: Фенікс, 2017. 40 с. 14. Вирок Херсонського районного суду Херсонської області від 07.04.2025 у справі № 766/12885/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126490833> 15. Вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 18.11.2025 у справі № 333/7817/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132265385>

References

1. International Committee of the Red Cross. (n.d.). What is International Humanitarian Law? URL: https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/what_is_ihl.pdf 2. Hnatovskiy, M. M., Korotkiy, T. R., Korynevych, A. O., Lysyk, V. M., Poedynok, O. R., & Khendel, N. V. (2017). International humanitarian law: A guide for lawyers (T. R. Korotkiy, Ed.). Kyiv-

Odesa: Ukrainian Helsinki Human Rights Union, Phoenix. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/MHP-final.pdf>

3. Henckaerts, J.-M., & Doswald-Beck, L. (Eds.). (2005). Customary international humanitarian law (Vol. 1: Rules; Vol. 2: Practice). Cambridge University Press. URL: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>

4. Trostianets District Court of Sumy Oblast. (2024, February 14). Verdict in case No. 588/1363/23. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116968500>

5. Kholodnohirskiy District Court of Kharkiv. (2026, January 13). Verdict in case No. 636/6739/25. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133241932>

6. Law of Ukraine on the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and its amendments, No. 3909-IX, August 21, 2024. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

7. Association of Lawyers of Ukraine. (2024). Report on the implementation results of phase 2 of the project «Monitoring of court proceedings in cases of war crimes». Retrieved from <https://surli.cc/uastyk>

8. Вирок Тростянецького районного суду Сумської області від 05.03.2026 у справі № 588/1239/25. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134604985>

9. Borodianka District Court of Kyiv Oblast. (2025, October 30). Verdict in case No. 369/6338/23. Unified State Register of Court Decisions <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131386350>

10. Borodianka District Court of Kyiv Oblast. (2024, April 9). Verdict in case No. 939/2083/23. Unified State Register of Court Decisions <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118220618>

11. Zarichnyi District Court of Sumy. (2025, September 17). Verdict in case No. 578/264/24. Unified State Register of Court Decisions <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130295048>

12. Tsentralnyi District Court of Mykolaiv. (2026, January 26). Verdict in case No. 490/2519/24. Unified State Register of Court Decisions <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133685112>

13. Korotkyi, T. R., Lukianchenko, Y. V. (Eds.). (2017). Customary norms of international humanitarian law (M. M. Hnatovskyi, Introductory article). Odessa: Phoenix

14. Kherson District Court of Kherson Oblast. (2025, April 7). Verdict in case No. 766/12885/23. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126490833>

15. Komunarskyi District Court of Zaporizhzhia. (2025, November 18). Verdict in case No. 333/7817/23. Unified State Register of Court Decisions. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132265385>

Zahynei-Zabolotenko Zoya. International humanitarian law and current case law in criminal proceedings concerning war crimes in national courts

This study analyses court judgments handed down under Article 438 of the Criminal Code of Ukraine, focusing on the reference to sources of international humanitarian law as an additional basis for the classification of war crimes. An analysis of judgments under Article 438 of the Criminal Code has highlighted the importance of courts referring to sources of international humanitarian law.

Courts actively refer to the Geneva Conventions and other international treaties to substantiate the classification of war crimes, which enables the identification of specific violations of the laws and customs of war. At the same time, references to the Rome Statute, the «Elements of Crimes» and IHL customs are limited, which requires further improvement of judicial practice in this regard. A negative trend has been identified in judicial practice, namely the absence of references to IHL sources in certain judgments. This runs counter to Ukraine's obligations as a State Party to the Rome Statute and may lead to a violation of the rights of victims of war crimes. Such instances must be avoided, as they breach international obligations and standard practices regarding the classification of war crimes. An important aspect is the correct structuring of references to IHL sources in judgments. A positive example is the judgment of the Komunarskyi District Court of Zaporizhzhia, which not only lists the articles of the conventions but also summarizes their content and specifies which laws and customs of war were violated. This approach ensures that convicted persons have a clear understanding of the war crimes committed and contributes to a more transparent and predictable justice system. The use of case law from international courts and the approaches adopted by the ICC in its judgments is essential for ensuring consistency and standardization in the classification of war crimes. This enables national courts to interpret international humanitarian law accurately, helps to avoid legal uncertainty, and promotes the stability of national judicial practice. Courts must continue to refine their expertise and develop their skills in applying international humanitarian law and citing sources of international humanitarian law in their judgments when determining liability under Article 438 of the Criminal Code.

Key words: war crimes, international humanitarian law, case law, criminal proceedings, blanket provision, the Rome Statute of the International Criminal Court, the Geneva Conventions.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 28.03.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.04.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.